

УДК 008

ТРАНСФОРМАЦІЇ СУБКУЛЬТУР У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Пулiна Вікторія Іванівна,

К. філос. н., доцент,

Національний університет «Чернігівській колегіум»

імені Т.Г. Шевченка,

м. Чернігів, Україна

dezi67@ukr.net

Анотація: в статті представлена спроба проаналізувати динаміку змін субкультурних організмів, через аналіз «субкультурних зсувів» на прикладі молодіжної субкультури та демографічно віддаленої культури людей похилого віку.

Ключові слова: субкультура, молодіжна субкультура, «старечість», «субкультурні зсуви», субкультура людей похилого віку.

Сучасний світ стрімко змінюється. Майбутнє перетворюється у минуле за мить. Процес осмислення і прийняття світу, що постійно знаходиться у динаміці, ускладнюється і вимагає прискорення. Миттєвості випадають із буття. Людина не завжди здатна встигати за новими проявами світу, але, одночасно, це стає життєвою необхідністю. Нові життєві виклики спонукають до появи субкультурних зсувів. З цього приводу, метою нашого дослідження постає аналіз молодіжного субкультурного простору, шляхом дослідження ціннісних та буттєвих орієнтирів та виявлення сутнісних змін в середині молодіжного простору, а також, звернення до субкультури людей похилого віку з метою осмислення нових тенденцій, що виявляються в її межах в час політичних та економічних трансформацій.

Перш за все, зазначимо, що в нашому дослідженні за основу береться традиційне тлумачення субкультури, як культури в культурі запропоноване

соціологом А.К. Коеном, де увага акцентується на її структурних елементах, притаманних конкретній соціальній групі, що поділяються її представниками.

Для вирішення поставленої вище мети введемо поняття «субкультурні зсуви».

Під «субкультурними зсувами» маємо на увазі процеси, що відбуваються в субкультурних полях, коли одна субкультура набуває ознак іншої, не змінюючи власної сутності. Причому, це може відбуватися і у демографічно віддалених субкультурах. Саме такі демографічно віддалені групи: молодіжну і старечу використаємо для нашого наукового дослідження.

Перша досліджувана група на предмет виявлення субкультурних зсувів – молодіжна субкультура. Сучасна дослідниця Т. Хорошок звертає увагу на прояв симптомів старості у сучасних молодих людей. Ця тенденція, на її думку «є тривожним симптомом, що характеризує деградацію сучасної молоді» [4, С.3]. Для виявлення симптомів старості у сучасного молодого покоління дослідниця звертається до аналізу понять «старечість» і «старецтво», чітко розрізняючи їхню сутність. Традиція звернення до цих понять у науковому просторі простежується і у інших дослідників. В своїй монографії «Феномен старості» Н. Рибаківа особливо ретельно аналізує поняття «старецтво», наголошуючи на його духовному векторові, що спрямований до таємниці Божественної премудрості [3, С.8]. Як відомо старецтво, як «ідея святого тіла» виникає у I ст. н.е. Тут наголос робиться на софійності старості. Що ж до поняття «старечості», то воно є похідним від поняття «старий» і, на думку Т. Хорошок, несе в собі ознаки негативних проявів старості, як останнього періоду життя людини. Дослідниця виділяє наступні, найбільш поширені ознаки: «зануреність у турботи, безнадійність та відсутність сподівань, втрата інтересу до життя, зневіра в майбутньому, яка виявляється у несприйнятті нового, невпевненості у власних силах, перевага песимізму над оптимізмом, скепсис, засуджуюча позиція, слабка

мобільність, пасивний спосіб життя, пов'язаний із думкою про завершеність буття» [4, С.3]. Чи можемо ми стверджувати, що деякі зазначені риси частково стають сутнісними характеристиками молодіжного середовища?

Почнемо з того, чи доречно взагалі говорити про «субкультурні зсуви». Це твердження має сенс, якщо ми розглядаємо внутрішні зміни субкультурних полів. В цьому сенсі традиційним є використання поняття «молодіжна субкультура», але чи є можливим використання поняття «субкультура людей похилого віку». З цього приводу, аналізуючи дослідження сучасних науковців (О. Римська, М. Сорокопуд та ін.), доходимо висновку, що це поняття є достатньо вживаним у науковому просторі [5, С.6]. Виходить, що аналіз сутнісних змін в середині субкультурних організмів може бути плідним.

Частково погоджуючись з уже заявленою думкою Т. Хорошок, проведемо дослідження результатів опитування молодіжного середовища представленого студентством. Було опитано близько 50 студентів II курсу університету гуманітарного спрямування. Мета опитування полягала у виявленні онтологічних орієнтирів молоді, які пропонувалося представити самостійно у вигляді запитань, що найбільше хвилюють опитувану аудиторію. Виділимо сферу питань сутнісно закорінену у молодіжній субкультурі: кохання (7), радість життя (1), радість від споглядання краси (1), майбутня родина (3), взаєморозуміння з батьками (1), допомога людям (1), навчання (3), професійні звершення (2), державні проблеми (2), екологічні проблеми (5). Ознаки буттєвої зрілості виявилися у питаннях про фінансове положення (1), стосунків між людьми, ствердження толерантності (5). Ознаки загрози та невизначеності, виявилися у питаннях агресивних проявів людства, сутності воєнних конфліктів (4), якою є смерть і що буде після смерті? (10), не визначеність у релігійній сфері (5). Окремо виділимо відповіді, що до буттєвих запитів: «Я не маю чіткої життєвої позиції», «Я не маю життєвих питань», «Я не люблю думати, люблю вчити», троє взагалі не захотіли обміркувати запропоноване запитання: «Чи вважаєте себе мудрою

людиною?» більшість молодіжної аудиторії відповіла, що ні, аргументуючи таку відповідь відсутністю досвіду і віддаючи цю чесноту старшому поколінню, тим самим визнаючи необхідність набуття досвіду, навчання та духовного зростання (21). Мудрими себе вважала, також, значна кількість опитуваних студентів (10), інші висловилися про відносність поняття мудрості. /В дужках подана кількість студентів, що виявили вказані пріоритетні проблеми/. Які можемо зробити висновки з результатів представленого опитування? Як бачимо, традиційно молодіжне сприйняття життя, спрямованого у майбутнє з елементами радості, натхнення, позитивних сподівань виявила незначна кількість студентської аудиторії – лише 20 %, половина молодіжної аудиторії, за всіма показниками виявили ознаки старечості: відчуття кінця життєвого шляху, загрози та невизначеності, а також усвідомлення власної мудрості, як результату накопичення життєвого досвіду. На нашу думку, це може свідчити про наявність ознак «субкультурного зсуву» у молодіжному середовищі.

Чи можемо ми стверджувати те ж саме стосовно демографічно віддаленої від молодіжної субкультури людей похилого віку? Не будемо зупинятися на традиційних характеристиках зазначеного вікового субкультурного простору, а звернемося до нових тенденцій у наукових дослідженнях щодо цього питання. Так, ми вже зверталися до проблематики осмислення старості на початку статті, до цього можемо додати, що в науковому просторі вже наявні спроби аналізувати проблему вікових трансформацій. Так М. Скоропуд звертає увагу на наступні трансформації: 1) змінюється традиційний ритм проходження життєвого циклу, зникають вікові межі основних етапів життя; 2) змінюється зміст понять: дитинство, юність, зрілість і старість, тут безпосередньо, йдеться про зміну ідентифікаційних моделей, що культура відносить до певного віку (ми це позначаємо, як ознаку «культурних зсувів»); 3) трансформується значення і завдання вікових сходинок в існуючій соціокультурній системі [5]. Дослідник Е. Гідденс наголошує на факторах, що сприяють віковим

трансформаціям. Серед них прискорення плинності дитинства; переносу меж віку появи дітей на більш пізній етап життя; еволюція медицини, що уповільнює процеси старіння і збільшення тривалості життя. Останній фактор привертає нашу увагу з приводу твердження, що субкультура людей похилого віку розширила часові межі перебування у ній. Відповідно у західних країнах, навіть з'являються спроби визначити «третій» і «четвертий вік» [1]. Причому «третій вік» - це вік збереження активного життя після виходу на пенсію, який не містить традиційних ознак старості.

Красномовною ознакою «субкультурного зсуву» є наявність в субкультурі людей похилого віку ознак демографічно віддаленої молодіжної культури, які визначені прискоренням науково-технічного прогресу. Постіндустріальне суспільство ставить перед людством нові завдання і виробляє нові правила існування. Гнучкість молодіжного середовища, його здатність до швидкого реагування, а також, доступність загальнолюдського інформаційного поля, робить молодіжну культуру домінуючою. Натомість, люди похилого віку вимушені прилаштовуватися до нових культурних вимог, тобто оволодівати механізмами пристосування. Для оволодіння «новою моделлю життєдіяльності» старше покоління вимушене всмоктувати в себе субкультурні характеристики молодіжного поля. За визначенням Маргарет Мід, це є третій тип культури префігуративний – де дорослі навчаються у своїх дітей [2]. Але цей процес, що починається з формування механізмів прилаштування старшого покоління до постіндустріальних викликів паралельно містить в собі і механізм зміни традиційних ознак субкультури людей похилого віку, що є результатом тісного контакту із молодіжним середовищем. Серед таких характеристик можемо назвати: зацікавленість життям, жваве реагування на зміни, будування планів на майбутнє, активна участь у культурному житті, причому і не традиційних для старшого віку заняттях (відкриття власного бізнесу, участь у модельному бізнесі, танці, спорт тощо), бажання навчатися (університети для людей похилого віку).

Таким чином, маємо підстави говорити про наявність процесів трансформації субкультур, так званих «субкультурних зсувів», що свідчить про динамічний характер складових культури.

Список літератури

1. Гидденс Э. Социология. При участии К.Бердсолл. Пер. с англ. Изд. 2-е, пер. и доп. – М.: Едиториал УРСС, 2005. – 632 с.
2. Мид М. Культура и преемственность. Исследование конфликта между поколениями. Культура и мир детства. – М.: Главная редакция восточной литературы, 1988. – 429 с.
3. Рыбакова Н.А. Феномен старости. Монографія. – Москва – Псков, 2000. – 169 с.
4. Хорошок Т.А. Тенденция старости в молодежной среде. / [Электронный ресурс]. - Режим доступа: perviudoc.ru/v25864/хорошок_т._тенденция_старости_в_молодежной_среде
5. Сорокопуд М.С. Субкультура людей пожилого віку: філософсько-методологічний аналіз. Дисертація на здобуття наук. ступеня к. філос. н. 24.00.01 – теорія та історія культури. – Белгород, 2016. – 120 с. / [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.kniga.lib-i.ru/26istoriya/409735-1-subkultura-pozhilih-lyudey-filosofsko-metodologicheskij-analiz.php>